

تدریس چیست؟

تدریس فعالیتی تعاملی و منظم و هدفمند بین معلم و دانش آموز به منظور تسهیل در یادگیری است. (شعبانی ۱۳۸۲)

طراحی آموزشی چیست ؟

طراحی آموزشی پیش بینی و تنظیم رویدادهای آموزشی بر اساس اهداف محتوا و امکانات موجود و با توجه به ویژگی ها و ساخت شناختی دانش آموزان است . طراحی آموزشی ممکن است به دو صورت : خرد و کلان انجام گیرد.

طراحی در سطح کلان مربوط به **شورای برنامه ریزی درسی** و متخصصان آموزشی است اما **طراحی در سطح خرد** کاملاً به عهده **معلم** است. معلم باید کل **محتوای آموزشی** را به **اجزای** قابل تدریس که معمولاً به نام **"طرح درس"** نامیده می شود تقسیم کند و مشخص سازد که بر اساس زمان منظور شده چند جلسه یا ساعت در طول ترم یا سال تحصیلی تدریس خواهد شد و در هر جلسه **چه موضوعی و با چه اهدافی** دنبال خواهد شد .

مراحل طراحی آموزشی :

هدف از طراحی آموزشی فراهم کردن امکانات یادگیری است اما در تمام الگوها حداقل چهار مرحله یا **گام** اساسی را باید مورد توجه قرار داد.

این گام ها عبارتند از :

گام ۱ – تحلیل و تنظیم هدف های آموزشی

گام ۲ – تحلیل موقعیت آموزشی

گام ۳ – تحلیل و تعیین محتوا، روش، وسیله آموزشی

گام ۴ – تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

گام ۱ – تحلیل و تنظیم هدف های آموزشی : اهداف خوب تنظیم شده و حداقل باید دارای چهار ویژگی باشد :

۱- دانش آموز محور باشد یعنی بر اساس فعالیت های دانش آموزان تنظیم شود.

۲- توصیفی از نتایج یادگیری باشد .

۳- صریح، روشن و قابل فهم باشد .

۴- قابل مشاهده و اندازه گیری باشد.

مراحل نگارش اهداف آموزشی عبارتند از :

الف- تعیین اهداف کلی آموزشی : هدف های کلی آموزشی اهدافی هستند که در پایان یک دوره یا جلسه آموزشی باید تحقق یابند. این اهداف به دلیل اینکه جهت عمومی فعالیت ها را تعیین می کنند، هدف های با ارزشی هستند و می توان به این اهداف جهت و هماهنگی لازم را بخشید و زمانی که به اهداف جزئی و رفتاری تجزیه شوند ارزش آن ها مشخص می شود .

ب- تبدیل هدف کلی به اهداف جزئی : از تجزیه اهداف کلی اهداف جزئی به دست می آید . ساده ترین راه نوشتن اهداف کلی و جزئی در فرایند آموزش این است که بر اساس موضوع درس ،هدف کلی نوشته شود و بر اساس عناوین فرعی درس ،اهداف جزئی تنظیم گردد.

برخی از افعال کلی عبارتند از :آشنا شدن- ارزش گذاری کردن- تصدیق کردن- دوست داشتن- دانستن -فهمیدن -درک کردن- کسب کردن -باور کردن و یاد گرفتن

ج- تبدیل هدف های جزئی به هدف های رفتاری :هدف های رفتاری اهدافی هستند که نوع رفتار های شناختی ،روانی حرکتی (مهارت های عملی)،عاطفی و قابلیت هایی را که انتظار داریم در پایان یک فعالیت آموزشی در دانش آموزان ایجاد شود ،به دقت بیان می کند .اهداف رفتاری خوب تنظیم شده اهدافی هستند که اکثر دانش آموزان برای رسیدن به آن ها مشکلی نداشته باشند .اولین نکته در نوشتن هدف های رفتاری موثر و خوب هدفی است که صریح و قابل مشاهده و نتیجه اش قابل اندازه گیری باشد. از دیدگاه روانشناسان رفتار گرا اهداف رفتاری باید دارای سه ویژگی باشد :

۱- نوع رفتار باید دقیقاً مشخص و خوب تعریف شده باشد .

۲- شرایط انجام رفتار یا عملکرد باید دقیقاً بیان شود .

۳- معیار سنجش رفتار مورد نظر دقیقاً معین شود.

افعال صریح در حیطه های سه گانه		
حیطه شناختی	حیطه عاطفی	حیطه روانی - حرکتی
تعریف کردن	قبول کردن	با مهارت بکار گرفتن -درست اجرا کردن
فهرست کردن، نام بردن	تأیید کردن -همکاری کردن	درست آزمایش کردن - بازسازی کردن، جابجا کردن
توضیح دادن، تشخیص	هم عقیده شدن - تحریک کردن	محکم کردن -عوض کردن
دادن، طبقه بندی کردن	آرزو کردن - با علاقه انجام دادن	
تجزیه و تحلیل کردن	تعهد داشتن	
تشخیص دادن، قضاوت کردن		

گام دوم: تحلیل و تعیین موقعیت آموزشی :

فرایندی است که در آن فعالیت های آموزشی، نوع ارتباط بین هدف و فعالیت ها، رفتار ورودی نقطه آغاز فعالیت بر اساس ارزشیابی تشخیصی و حتی گروه های تدریس-یادگیری، تحلیل و تعیین می شوند .

الف) فعالیت های آموزشی: به مجموعه فعالیت های معلم و دانش آموز در یک زمان معین برای تحقق اهداف آموزش معین گفته می شود . که به دو بخش تقسیم می گردد.

۱- فعالیت های معلم یا روش تدریس (براون و هارکلور ۱۹۷۷، صفحه ۷)

۲- فعالیت های دانش آموزان یا تجارب یادگیری (مجموعه فعالیت هایی که دانش آموز برای دستیابی به نتایج یادگیری انجام می دهند، تجربه یادگیری می گویند .)

نکته: معلم نباید دانش آموز را محدود به چند فعالیت یادگیری نماید . یعنی آن ها می توانند از میان تقریباً نامحدودی از تجربه های یادگیری آن دسته از فعالیت هایی را که بیشترین احتمال دستیابی به اهداف میسر می سازد انتخاب کنند. مثلاً در یک گزارش سخنرانی و

ب) رابطه بین اهداف آموزشی: معمولاً اهداف آموزش به سه صورت با یکدیگر ارتباط دارند .

۱- ارتباط اهداف به گونه ای است که قبل از تحقق هدف پائین تر رسیدن به هدف بالاتر امکان ندارد، به این نوع ارتباط تسلسلی یا متوالی می گویند .

۲- آموزش مطالب مربوط به هر هدف قبل یا بعد از هدف های دیگر امکان پذیر باشد، به این نوع ارتباط همطراز یا موازی می گویند .

۳- بیشتر مواقع اهداف آموزشی حالت ترکیبی دارند، یعنی ترکیب مورد یک و دو

ج) تعمیم رفتار ورودی: رفتار ورودی توانایی ها و قابلیت هایی است که دانش آموز قبل از شروع فعالیت آموزشی جدید داشته باشند تا مفاهیم را بفهمند و بتوانند با موفقیت به اهداف جدید دست پیدا کنند .

به رفتار ورودی دانش و مهارت های پیش نیاز نیز گفته می شود.

د) ارزشیابی تشخیصی: از طریق ارزشیابی تشخیصی می توان معلومات و توانایی و مهارت های لازم دانش آموزان را برای ورود به مطالب جدید تشخیص داد و به وسیله آن می توان نقطه آغاز فعالیت های آموزشی را به دقت مشخص کرد .

ه) تعیین گروه های یاددهی و یادگیری: سازماندهی دانش آموزان و گروه بندی آن ها در فعالیت های آموزشی از اهمیت خاصی برخوردار است یکی از عوامل موثر در انتخاب گروه های یاددهی-یادگیری ماهیت اهداف و فعالیت ها آموزشی است .

گام سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی :

اگر محتوا، روش و وسایل متناسب با هدف های آموزشی انتخاب و تنظیم نشوند فعالیت های آموزش هرگز به آنچه که باید برسند هدایت نخواهند شد . به کارگیری محتوا در فعالیت های آموزشی باید موجب تحقق اهداف مورد نظر شود و در صورت

امکان مطالب آسان باید قبل از مطالب پیچیده و مشکل ارائه شود . مفاهیم نظری باید قبل از فعالیت های عملی ارائه گردد . محتوا باید با توانایی دانش آموزان انطباق داشته باشد و بر اجزا اصلی آموزش تاکید کند و اطلاعات را به طور موثر و قابل درک ارائه دهد. بهتر است که فعالیت های آموزشی فراتر از محتوای کتاب باشد . تدریس یک فعالیت هدف دار ، عمدی ، تجویزی و تعاملی است . استفاده از وسایل کمک آموزشی می تواند شرایط را فراهم سازد که در آن موقعیت یادگیری سریعتر ، بهتر و پایداری صورت گیرد .

گام چهارم : تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

لازم است دانش آموزان از ابتدا معیار ها و امکاناتی را که بوسیله معلم در فرآیند ارزشیابی و نمره دادن بکار گرفته می شود بدانند . بسیاری از ترس های دانش آموزان در فرایند ارزشیابی به علت عدم آگاهی آن ها از معیار ها و نحوه ارزشیابی معلمان است . معیارهای ارزشیابی و تاریخ ارزشیابی در ابتدای آموزش باید مشخص شود سوالات متناسب با اهداف و فعالیت های آموزشی باشد واضح و روشن باشد ، از واژگان معمولی استفاده شود ، محرکی برای اندیشیدن و یادگیری باشد .

روش نگارش و تنظیم طرح درس :

طرح درس عبارت است از تقسیم محتوی یک ماده درسی در یک دوره معین به مراحل و گام های مناسب و مشخص بر اساس هدف و نتایج آموزش .

برای تحقق این اهداف طراحی و تنظیم یک جدول زمانی می تواند بسیار مفید و موثر باشد . معلم باید کلیه فعالیت های طول دوره را به صورت یک جدول زمان بندی شده یا درج عنوان اصلی و هدف کلی هر جلسه به انضمام تاریخ ارزشیابی تشخیصی ، تکوینی و پایانی تهیه و ارائه دهد . آشنایی دانش آموزان از مجموعه فعالیت های طول سال به تفکیک جلسات و همفکری آنان با معلم می تواند اثر بخشی تدریس معلم و انگیزه یادگیری دانش آموزان را دو چندان کند . برای تنظیم چنین جدولی می توان مراحل زیر را به ترتیب طی کرد :

۱- تقویم طرح درس را باید برای یک ترم یا یک سال تحصیلی با محاسبه هفته ها و روزه ها و ساعات تدریس تنظیم کرد .

۲- پس از مشخص شدن زمان خالص تدریس ، محتوای درسی و عناوین مورد تدریس به انضمام فرصت لازم برای تمرین را بر نه بر حسب کمیت ، بلکه بر حسب اهمیت و کیفیت مطالب و تحقق اهداف آموزشی باید بر کل ساعات و جلسات تقسیم کرد .

۳- هدف کلی هر جلسه با توجه به عنوان درس دقیقاً و با زبانی روشن و قابل فهم مشخص شود .

۴- پیش بینی فعالیت های تکمیلی دانش آموزان برای تقویت یادگیری مانند تکالیف کلاس یا منزل .

روشی نگارش و تنظیم طرح درس روزانه

طرح درس موجب می شود که معلم فعالیت های آموزشی را به ترتیب و یکی پس از دیگری در زمان های مشخص و به شیوه ای منطقی اجرا کند از فواید توجه به داشتن طرح درس می توان به نکات زیر اشاره کرد :

- ۱- به معلمان در فرآیند تدریس کمک می کند .
 - ۲- برای انتخاب مواد آموزشی بسیار مفید است .
 - ۳- در تعیین تکالیف درسی تک تک دانش آموزان موثر است .
 - ۴- برای انتخاب و ساختن سوالات ارزشیابی ارزشمند است .
 - ۵- در خلاصه کردن و اعلام نتایج ارزشیابی معلم کمک می کند .
 - ۶- در خودارزیابی دانش آموزان عامل بسیار مفیدی است .
 - ۷- دانش آموزان را به یادگیرندگانی خودکفا تبدیل می کند .
 - ۸- انگیزه های لازم را ایجاد می کند .
 - ۹- بر قسمت های مختلف درس از جمله تجارب یادگیری دانش آموزان به نحو مطلوب تاکید می کند .
 - ۱۰- اطمینان می دهد که کلیه اطلاعات مورد نیاز دانش آموزان در درس گنجانده شده است .
 - ۱۱- امکان استفاده از وسایل کمک آموزشی را فراهم می سازد .
 - ۱۲- طرح سوالات مناسب را پیش بینی می کند .
 - ۱۳- تدریس معلم بر اساس برنامه ای منظم و از پیش تعیین شده انجام می شود .
- یک طرح درس شامل فهرستی است که در هر ستون آن یکی از مراحل تدریس به شرح زیر نوشته می شود :
- ۱- هر یک از واحدها یا درس ها و زمانی که باید صرف آن شود .
 - ۲- فعالیت دانش آموزان در آن درس یا واحد یادگیری که باید انجام دهند .
 - ۳- مطالبی که باید بوسیله معلم به دانش آموز ارائه شود .
 - ۴- نکات کلیدی در محتوای درسی یا سایر منابع برای دانش آموزان مشخص شود .
 - ۵- وسایل کمک آموزشی و فعالیت های مربوط به ارزشیابی دانش آموزان مشخص شود .

مراحل نگارش و تنظیم طرح درس روزانه

۱- موضوع یا عنوان درس

۲- تعیین و نگارش عناوین فرعی یا رؤوس مطالب

۳- نوشتن هدف کلی درس

۴- نگارش و تنظیم هدف های جزئی درس

۵- نگارش و تنظیم اهداف رفتاری درس

۶- تعیین رفتار ورودی دانش آموزان

۷- ارزشیابی تشخیصی

۸- نگارش مراحل اجرای تدریس ← در آموزش های مستقیم تنظیم نحوه ارائه محتوا به ترتیب اهمیت به چند مرحله به شرح زیر است .

الف) مرحله آمادگی معلم و مرحله آمادگی دانش آموز

ب) مرحله معرفی و بیان هدف های صریح آموزشی

ج) مرحله ارائه درس که قسمت اصلی کار تدریس و شامل دو عامل جدانشدنی است .

۱- سازماندهی کلیه محتوای درس و توالی آن ها باید رعایت شود .

۲- روش آموزش قسمت های مختلف مشخص شود .

نکته :مقدمه در ارائه محتوا بسیار مهم است و شامل مطالب زیر می باشد :

۱-درس در چه موردی صحبت می کند؟

۲-کجا و در چه زمانی دانش آموزان می توانند از آنچه که در این درس می آموزند استفاده کنند .

۳-چگونه باید مطالعه کنند و مفاهیم را بیاموزند .

۴-بازنگری مختصری از آنچه در درس های قبلی مرتبط با موضوع آموخته اند .

د) مرحله خلاصه کردن و نتیجه گیری

ه) مرحله ارزشیابی

و) مرحله تعیین فعلیت های تکمیلی

عنوان درس: نقشه کشی معماری کد کتاب: ۶۰۹/۴۳ کد مهارت: ۳۲/۵۴/۱/۳-۰ کد رایانه ای: ن ۱۵۴ و عملی ۱۵۵
 زمان تدریس: ۶۰ دقیقه تاریخ: ۹۳/۷/۶ تهیه کننده: آذر کیانپور رشته و مدرک تحصیلی: معماری-کارشناسی
 شماره طرح درس: ۱ تلفن تماس: ۰۹۱۳.....

۱ دقیقه	ترسیم دیتیل های اجرایی ساختمان - توانایی ۸	موضوع یا عنوان درس
۲ دقیقه	۱- شناخت مواد و مصالح ساختمان ۲- استانداردها و قوانین ۳- خواسته های کارفرما ۴- تهیه نقشه ۵- نحوه قرار گرفتن مصالح در کنار هم ۶- کارخانه های تولید کننده	عناوین فردی یا رؤس مطالب
	ترسیم انواع دیتیل های اجرایی کف سازی از قسمت های مختلف یک ساختمان	هدف کلی درس
۱۰ دقیقه	۱- کف سازی چیست ؟ ۲- انواع کف سازی در ساختمان را توضیح دهد ؟ ۳- مشخصه های کف سازی را نام ببرد . ۴- مصالح مورد نیاز برای کف سازی را نام ببرد . ۵- با علائم اختصاری کف سازی آشنا شود . ۶- قوانین و استانداردهای آئین نامه را توضیح دهد . ۷- خواسته های کارفرما در نوع کف سازی یادداشت کرده و مد نظر قرار دهد . ۸- با مفهوم مقیاس در رسم دیتیل آشنا باشد . ۹- کف سازی روی خاک را توضیح دهد .	اهداف جزئی
	انواع کف سازی در ساختمان را توضیح دهد .	اهداف رفتاری
۲ دقیقه	دانش آموز باید بتواند : ۱- مصالح پرکننده روی پی یا فونداسیون را بشناسد . ۲- جنس کف سازی ساختمانی که در آن زندگی می کند چیست ؟	رفتار ورودی

	۳- آیا کف سرویس بهداشتی و پشت بام با زمین معمولی تفاوت دارد ؟ ۴-.....	
	۱- مصالح پرکننده روی پی یا فونداسیون را نام ببرید . ۲- نوع جنس کفسازی ساختمانی که در آن زندگی می کنید را نام ببرید و توضیح دهید . ۳- چرا باید نوع کفسازی سرویس بهداشتی با پشت بام و... متفاوت باشد ؟	ارزشیابی تشخیصی
۳ تا ۵ دقیقه	* آمادگی معلم: سلام و احوالپرسی و ... * آمادگی دانش آموز: پاسخ گویی به سوالات معلم	مراحل اجرای تدریس
	* مرحله معرفی و بیان صریح اهداف آموزشی	
۳۰ دقیقه	* ارائه درس: - سازماندهی محتوای درس - روش آموزش در قسمت های مختلف :سخنرانی ،پرسش و پاسخ وبارش فغزی ،استفرا و	
۵ دقیقه	* خلاصه نویسی و نتیجه گیری	
۳ دقیقه	* ارزشیابی :نوع سوالات مشخص شود.	
۳ دقیقه	* مرحله تعیین فعالیت های تکمیلی	